

De kerkuil binnenstebuiten

De winter doorkomen

Voor veel vogels is de winter de moeilijkste periode van het jaar. De tijden van overvloed zijn voorbij en reeds in de herfst begint het bergaf te gaan. De temperatuur daalt, de nachten worden koud, de regen neemt toe en het weer wordt vaak onstuimig. Je zou misschien denken dat tijdens de lange winternachten het voor een nachtvogel als de kerkuil makkelijker voedsel vinden is, maar niets is minder waar. De jachtomstandigheden zijn tijdens de winter immers veel slechter : wind, regen en minder prooiën. Problemen dus voor de kerkuil.

De bekende Schotse kerkuilenonderzoeker Tayler kwam tot de bevinding dat er tussen adulte en juveniele kerkuilen er een duidelijk verschil is in wintersterfte. Jonge kerkuilen sterven het vaakst in de maanden oktober, november en januari terwijl bij de adulten eerder de wintermaanden december, januari en februari het moeilijkst zijn. De jonge vogels leggen duidelijk het vroegst het bijltje neer. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de sterfte bij de juveniele kerkuilen het hoogst is (65-75 %), bij tweedejaarsvogels is dat 40-60 %, terwijl bij derdejaarsvogels er ook nog een sterftcijfer is van 30-40 % ! Onder meer door deze hoge wintersterfte halen slechts 6-12 % van de uitgevlogen jongen hun derde kalenderjaar. De levensverwachting van een kerkuil bedraagt dan ook slechts 1,3 jaar.

Kerkuilen verbruiken meer energie tijdens de wintermaanden dan in de zomer. Dit komt omdat hun thermisch neutrale zone relatief hoog ligt, namelijk tussen 25 en 35 ° C. Dit betekent dat de kerkuil, wanneer de temperatuur onder de 25 ° C daalt, reeds inspanningen moet leveren, onder de vorm van energierijk voedsel, om haar lichaamstemperatuur van 40 ° op peil te houden. Met andere woorden de kerkuil is een vogel die zich thuis voelt in een warm, zuiders klimaat. Die thermisch neutrale zone wordt vooral bepaald door de isolerende eigenschappen van de veren. Bij de kerkuilen zijn de poten en tenen amper bevederd waardoor meer warmte verloren gaat, die hij op één of andere manier moet compenseren. Net wanneer het aantal muizen daalt in de winter, heeft de kerkuil een grotere behoefte aan voedsel. Uit onderzoek bij Noord-Amerikaanse kerkuilen in gevangenschap bleek dat de energieconsumptie van 367 kJ/dag steeg naar 560 kJ/dag wanneer de temperatuur daalde van 25 ° naar 5 ° C. Om hun conditie op peil te houden moesten de kerkuilen hun voedselopname dus verhogen van 77 gram per dag tot 117 gram. Als je weet dat wilde kerkuilen serieus meer inspanningen moeten doen om hun prooiën te vangen en de condities in de winter om deze te vangen veel slechter zijn, dan zal de stijgende voedselbehoefte een pak hoger zijn. Een bijkomend probleem voor de kerkuil is dat hij er moeilijk in slaagt om vetreserves aan te leggen. 5,5 % van z'n eigen lichaamsgewicht is het maximum dat de kerkuil kan opslaan, in tegenstelling tot de bosuil (10 %) en de ransuil (13,4 %). Een stervende, uitgeputte kerkuil heeft dan ook al snel 30 % van z'n gewicht verloren.

Het zijn vooral de langdurige winteromstandigheden die de kerkuil de das om doen. Daarbij moeten we niet alleen denken aan langdurige vorstperioden of een dik sneeuwtapijt van meer dan zeven centimeter (hierdoor worden de muizen onbereikbaar) maar ook aan lange perioden met bijvoorbeeld een strakke, ijzige noordenwind of gewoon dagenlang regenweer vaak in combinatie met hevige wind.

